

Турияця Василь Васильович

кандидат філологічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Турияця Вікторія Василівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ВИД ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ФАКТОР МОДЕРНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Автори розкрили особливості самостійної роботи студента як системоутворюючого фактора в підготовці висококваліфікованого, мобільного, конкурентоздатного фахівця та самореалізації особистості. На основі досягнень методичної науки та власного досвіду подано науково обґрунтовані поради щодо комплексного підходу до самостійної роботи студента та її реалізації.

Ключові слова: вища освіта, педагогічний процес, самостійна робота студента, модернізація освіти, інноваційні підходи, якість вищої освіти, комплексний підхід.

Вступ. Докорінна зміна підходів до освіти взагалі та вищої зокрема зумовлена переорієнтацією суспільства на розвиток творчої особистості. Зміна поглядів в суспільній свідомості людства до освітньої сфери сприяють появі нової гуманістично орієнтованої парадигми освіти, спрямованої на особистість, її розвиток і саморозвиток, на професійну підготовку та діяльність. Саме висока професійність, компетентність і є вирішальними життєвими цінностями особистості.

У вітчизняних нормативно-правових документах зазначено, що освіта як основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального та економічного розвитку суспільства і держави і її мета (як передбачення результату діяльності на здобуття якого спрямовують зусилля окремі індивіди, соціальні групи або все суспільство) – є всебічний розвиток людини як особистості та розвиток її талантів, розумових та фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими працівниками, спеціалістами (ЗУ «Про освіту») [1, с.3].

Незаперечно, що конкурентоспроможний фахівець формується під час навчання у вузі. Від здобутих знань, прищеплення йому любові до всебічного вдосконалення, до самоосвіти залежить успіх у його роботі. Тому для творчого опанування сучасних висот науки, техніки, культури майбутні спеціалісти всіх галузей народного господарства повинні володіти вміннями виробити систему поповнення знань, самовдосконалення. А це, в свою чергу, залежить від комплексного підходу до системи залучення студентів до самостійної роботи та шляхів її реалізації.

Реалізуючи свою політику в різних напрямках і зокрема у сфері вищої освіти, Україна робить акцент на розвиток суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави – кваліфікованих фахівців та створення

умов для освіти, а також на міжнародну інтеграцію та інтеграцію системи вищої освіти держави в освітній простір Євросоюзу за умови забезпечення і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи та підвищення її якості [2, с.3,6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблема привертала і привертає увагу дослідників різних поколінь, які розглядають її у різних напрямках і в різних аспектах. До неї зверталися вітчизняні і зарубіжні вчені: Ю.Бабанський, І.Бех, І.Зязюн, Б.Єсіпов, І.Леренр та інші. Привертають увагу роботи таких авторів: В.Буряк, Д.Веремчук, М.Кларін, В.Луценко, І.П'ятницька-Познякова, Г.Романова та інші, присвячені самостійній роботі студентів при вивченні різних дисциплін.

Метою статті є: розкрити комплексний підхід до реалізації самостійної роботи студента як виду творчої діяльності, фактору модернізації навчального процесу та підвищення якості вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Одне із важливих завдань сучасної вищої школи полягає в тому, щоб завітранні спеціалісти усвідомили необхідність відповідального ставлення до навчання, у формуванні навичок самоосвіти, як останньої ланки в структурі освіти, за допомогою різних форм та інноваційних методів і засобів, потреби виробити у вміння і навички до самостійної роботи. Адже освіта ХХІ століття визначається новими підходами – поєднання традиційних класичних форм, методів і засобів із інноваційними.

Процес інтеграції України в європейський освітній простір та єдині стандарти вищої освіти в межах Європейського Союзу вимагають від вітчизняної системи освіти формування творчої, компетентної і відповідальної особистості фахівця, здатного до ефективної інноваційної діяльності, саморозвитку, самоосвіти та самореалізації.

Відповідно до вимог Болонського процесу певна частина запланованого матеріалу з дисципліни виноситься на засвоєння в процесі самостійної роботи студента під методичним керівництвом і контролем викладача. Метою даного виду творчої діяльності є засвоєння в повному обсязі змісту навчальної дисципліни та послідовне формування у студентів самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль

у становленні сучасного фахівця.

У процесі самостійної роботи студенти як суб'єкти педагогічного процесу перетворюються із пасивного споживача знань на активного їх творця, який уміє формулювати проблему, аналізувати її, знаходити оптимальні шляхи вирішення. Студенти в процесі даного виду діяльності повинні під безпосереднім систематичним керівництвом та контролем викладача усвідомити значення даного процесу та необхідність оволодіння теоретичними і практичним знаннями з метою розкрити свої здібності і виробити вміння керувати власною діяльністю в напрямі планування, самореалізації, саморегуляції та самоконтролю.

Реалізація самостійної роботи у вищих навчальних закладах, як складової педагогічного процесу, передбачає створення умов і чіткої організації та планування для виявлення і розвитку творчих можливостей студентів у поглибленні, узагальненні та застосуванні знань на практиці.

Педагогічний процес у навчальних закладах вищої школи – це науково обґрунтована система організаційних і дидактичних заходів, спрямована на реалізацію змісту освіти на певних освітніх і освітньо-кваліфікаційних рівнях відповідно до державних стандартів та вимог європейського освітнього простору. Він повинен базуватися на принципах науковості, демократизму, наступності, безперервності та незалежності від втручання політичних партій, релігійних та громадських організацій у відповідності до вітчизняної нормативної правової бази взагалі і законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту» зокрема [1, с.5; 2, с.20-29].

Кредитно-модульна система як модифікація навчального процесу у вищій школі, сприяє контролю якості знань студента та підготовки конкурентоздатного фахівця. У сучасних умовах суспільству потрібен не сліпий виконавець адміністративних вказівок, а компетентний професіонал, який володіє сучасними глибокими і міцними знаннями, надбаннями національної та світової культури, здатний до творчості, виважений у прийнятті нестандартних рішень, готовий до роботи в умовах ринкових відносин.

Самостійна робота – один із домінуючих і найважливіших складових компонентів кредитно-модульної системи у контексті сучасної системи навчання, у формуванні творчих умінь. Цей вид праці з одного боку є формою організації та управління навчальною діяльністю студента, а з іншого – важливою формою науково-методичної діяльності в підготовці фахівця. Це джерело підвищення якості вищої освіти, засіб розкриття задатків і можливостей особистості, посилення мотивації до навчання та формування сучасного мобільного фахівця, шлях оволодіння інноваційними технологіями.

Комплексний підхід до системи самостійної роботи студентів, крім раціональних прийомів пошуку, відбору і використання інформації взагалі [3], передбачає:

- розвиток творчого мислення і навчання за допомогою методів наукового пізнання і наукової роботи;
- активізацію самостійної пізнавальної творчої діяльності;
- розвиток умінь і навичок самостійного оволодін-

- ня творчою роботою з першоджерелами;
- раціональне використання бюджету часу;
- виховання свідомої дисципліни;
- вольовий самоконтроль з боку самого студента;
- вміле керівництво самостійною роботою студентів і дієвий контроль за ходом реалізації з боку викладача.

Реалізація комплексного підходу вимагає:

- чіткого планування самостійної роботи і її координацію;
- тісного зв'язку теорії з практикою;
- вивчення і впровадження передового досвіду, а також узагальнення набутих своєї роботи;
- залучення до керівництва самостійною роботою викладачів, які здатні проводити наукові дослідження, мають здобутки в науці і вміють передати свій досвід молоді;
- проведення методичних семінарів з питань самостійної роботи студентів, нарад, конференцій і т.д.;
- матеріально-технічної бази;
- відповідності завдань реальним можливостям студентів;
- оптимального співвідношення завдань і витрат на них часу відповідно до кожного предмету;
- знань, умінь і навичок викладачів в організації самостійної роботи студентів та вміння володіти методикою і технологією проведення самостійної роботи;
- проведення викладачами різних форм консультацій (індивідуальних, групових, колективних і т.п.) [4, с.5-6].

Удосконалення самостійної роботи – одна з актуальних проблем теорії і практики. Адже студенти повинні виробити у себе відчуття потреби до глибоких, міцних і оперативних знань, які б допомогли розв'язати практичні завдання, що в свою чергу потребує також умінь інтегрувати знання.

Перебудова навчально-виховного процесу спрямована не тільки на оволодіння майбутніми спеціалістами відповідною сумою найновіших знань, а й на підготовку до їх поглиблення і розширення, формування умінь і навичок самоосвіти, що є важливою професійною рисою.

У науковому і методичному забезпеченні освіти, підготовці висококваліфікованого фахівця одним із актуальних завдань є залучення кожного майбутнього спеціаліста до комплексної систематичної самостійної роботи, в процесі якої студенти засвоюють не тільки знання, а й виробляють умінь самостійно аналізувати складні явища суспільного розвитку і застосовувати їх в професійній діяльності. Адже без самостійної праці в будь-якому питанні істини не знайти. Як засвідчують наукові дослідження, студент вузу не менше сімдесяти процентів усієї суми знань повинен засвоїти шляхом самостійної роботи [4, с.5].

Забезпечення органічного поєднання в педагогічному процесі вищої школи освітньої, наукової та інноваційної діяльності сприяє отриманню особистістю сукупності систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей та інших компетентностей у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією, що в комплексі забезпечує підготовку висококваліфікованого, мобільного та конкуренто-

спроможного фахівця. Однією із складових у його підготовці і самореалізації є такий вид діяльності як самостійна робота.

Самостійна робота *формує* в студента методологічні підходи до пізнавальної та практичної діяльності, *виробляє* вміння застосовувати методи і принципи дослідження на практиці, *урізноманітнює* форми підготовки фахівця. Це шлях набуття студентом досвіду творчої, пошукової діяльності щодо вирішення нових проблем, самостійного бачення і виявлення нової проблеми в уже відомій ситуації. Даний вид діяльності студента дає можливість самостійно комбінувати різні способи і підходи для отримання нових знань, інтегрувати їх із однієї галузі в іншу з позиції принципово нових підходів та формування альтернативного мислення – бачення різних варіантів розв'язання проблеми, вміння аналізувати наукові протиріччя.

Висновки. Специфіка творчої діяльності у реалізації самостійної роботи як системи полягає в тому, що вона не є догмою, раз і назавжди визначеним алгоритмом дій як з боку викладача, так із боку студента. Варто пам'ятати, що ні обсяг знань, отриманих у повному вигляді, ні вміння, засвоєні за взірцем-ша-

блоном, не забезпечать розвиток креативних можливостей особистості. Якщо вона не привчена мислити, аналізувати, порівнювати, співставляти і робити інші операції – тобто не привчена і навчена самостійно творчо працювати, то вона не зможе виявити і розкрити свої задатки, надані їй природою.

Подальші дослідження в плані розв'язання даної проблеми необхідно спрямувати на процес реалізації стандартів вищої освіти і її якості, на фактори, що гальмують досягнення і визнання за кордоном вітчизняної освіти, яка є проєктом майбутнього особистості та держави. Сьогодні, заявляє новий міністр освіти і науки України Л.Гриневич, українське суспільство вимагає відчутних реформ, однак на даний час немає консенсусу еліт щодо пріоритетності освіти. Існує також опір змістовним реформам із середини системи. Досі не розроблено стандарти вищої освіти, не запрацювала незалежна система забезпечення якості вищої освіти. Чинні еліти, як правило, вбачають реформу освіти в оптимізації, скороченні видатків на цю сферу. Звітують кількістю закритих навчальних закладів. Такий підхід демонструє споживацьке ставлення до освіти і непорозуміння того, що освіта проєктує майбутнє [5; 6].

Список використаної літератури

1. Закон України «Про освіту» / Законодавство України про освіту. Збірник законів. – К.: Парламентське вид-во, 2002. – С.3-27
2. Закон України «Про вищу освіту». – К.: Альпера, 2014. – 96 с.
3. Турянця В.В. Рациональні прийоми моделювання пошуку, відбору та творчого використання педагогічної інформації / Методичні рекомендації. – Ужгород, 1996. – 17 с.
4. Турянця В.В. Комплексний підхід до самостійної роботи студента / Методичні рекомендації. – Ужгород, 2011. – 18 с.
5. Гриневич Лілія. Найстрашніше – освічена людина без цінностей // День, 31 березня, 2016.
6. Гриневич Лілія. Я вирішила, що цей виклик треба приймати // Дзеркало тижня. Україна. – № 14, 15 квітня 2016.

Стаття надійшла до редакції 29.04.2016 р.

Турянця Василь

кандидат філологічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології
ГВУЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, Україна

Турянця Вікторія

кандидат юридических наук, доцент кафедри теорії і історії держави і права, ГВУЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, Україна

САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА СТУДЕНТОВ КАК ВИД ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ, ФАКТОР МОДЕРНИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА И ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Автори раскрыли особенности самостоятельной работы студента как системообразующего фактора в подготовке высококвалифицированного, мобильного, конкурентоспособного специалиста и самореализации личности. На основе достигнутых методической науки и собственного опыта представлены научно обоснованные советы по комплексному подходу к самостоятельной работе студента и ее реализации.

Ключевые слова: высшее образование, педагогический процесс, самостоятельная работа студента, модернизация образования, инновационные подходы, качество высшего образования, комплексный подход.

Turyanytsya Vasily

Candidate of Pedagogical Sciences, Ph.D., Assistant Professor
Department of Pedagogy and Psychology
Uzhhorod National University, Uzhgorod, Ukraine

Turyanytsya Victoria

Candidate of Legal Sciences, Ph.D., Assistant Professor
Department of Theory and History of State and Law
Uzhhorod National University, Uzhgorod, Ukraine

**INDEPENDENT WORK OF STUDENTS AS A KIND OF CREATIVE ACTIVITY, FACTOR OF
MODERNIZATION AND TRAINING QUALITY OF HIGHER EDUCATION**

The authors have disclosed features self-learning as a factor in the preparation of highly skilled, mobile, competitive professional and personal fulfillment. Based on the achievements of science and methodical own experience presents evidence-based advice on comprehensive approach to self-learning and its implementation. The study focuses on preparing competitive specialist in high school in Ukraine. According to the concept Bologna occupies a prominent place credit-modular system of educational process. An integral part of it is self-study student. The purpose of introducing this system is to improve the quality of higher education, modernization of the educational process in the preparation of competitive graduates and prestige of Ukrainian education in the international educational space.

Key words: higher education, teaching process, students' independent work, the modernization of education, innovative approaches, the quality of higher education, an integrated campaign.